

05/21

בבית הדין לאתיקה של מועצת העיתונות

בפני חנוך קינן, עו"ד - אב"ד

גבריאלה (דה ליאו) לוי, שופטת (בדימ')

גב' אורה עריף כץ

בעניין תלונה מיום 07/11/18

הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת (ע"ר) (להלן "המתלוננת")

נגד

(להלן "העיתון")

חברת עיתון ישראל היום בע"מ

החלטה

בפנינו תלונה שהגישה המתלוננת עוד בשנת 2018. מסיבות שאינן תלויות בהרכב הגיעה התלונה לכלל דיון רק ביום 25/03/21, ופרוטוקול הדיון יחד עם ההקלטה שנעשתה הגיעו לידינו רק כשלושה שבועות לאחר מכן.

התלונה מתייחסת לארבעה פרסומים שנעשו על ידי העיתון בטווח זמן של כחודשיים, ולגבי כולם מעלה המתלוננת טענות של הדרה, הטעיה והפרה של סעיפים רבים בתקנון האתיקה. התלונה מתייחסת הן לעיתון המודפס והן לאתר האינטרנט. (למען הדיוק נציין כי יש הבדלים מסוימים בין הכותרות במהדורה המודפסת לבין אלו שבמהדורה האינטרנטית, אך אלו הבדלים לא משמעותיים לצורך הדיון כאן, וגם הצדדים לא התייחסו אליהם). אנו נתייחס למופיע במהדורה המודפסת.

בתלונה, שהוגשה פי הנדרש בכתב, פורטו טענות המתלוננת. העיתון הגיש תגובה קצרה בכתב, ובדיון הרחיבו הצדדים טענותיהם.

להלן נפרט את הכתבות ואת התלונות המיוחסות לכל אחד ואחד מן הפרסומים:

(1) כתבה מיום 03.09.2018 המופיעה בעמ' 15 בחלק של החדשות תחת הכותרת " **65% מבני הנוער:**

למרות החוק, קל להשיג סיגריות" - (להלן "כתבת הסיגריות");

(2) כתבה מיום 05.09.2018 אשר כותרת שלה מופיעה בעמוד הראשי של העיתון " **רק 30% מתלמידי**

התיכון בקיאים במילות "התקווה"" - והכתבה עצמה מופיעה בעמ' 13 בחלק החדשות תחת הכותרת

" **רק 30 אחוזים מתלמידי התיכון בקיאים בהמנון**" (להלן "כתבת ההמנון");

(3) כתבה מיום 12.10.2018 שכותרת שלה מופיעה בעמוד הראשי - " **סקר ישראל השבוע ומאגר**

מוחות מגלה: עופר ברקוביץ וזאב אלקין בדרך לסיבוב שני" והכתבה עצמה מופיעה בעמ' 6

במוסף ישראל השבוע (להלן "כתבת הבחירות");

4) כתבה מיום 17.10.2018 שכתרת הימנה מופיעה בעמוד הראשי "סקר: 77% בעד המשך התקיפות בסוריה". הכתבה עצמה מופיעה בעמ' 9 של חלק החדשות, וגם שם מופיעה כותרת דומה ותחתיה כותרת משנה: **סקר מטעם מכון ירושלים: 57% נתנו ציון גבוה לנתניהו על תפקודו בנושא האיראני**. (להלן "כתבת התקיפות בסוריה").

למען הסדר מצורפים העתקי הכתבות להחלטתנו זו.

טענות הצדדים:

כללי

ב"כ המתלוננת ציין שתי הערות מקדמיות- האחת כי בהחלטה של ביה"ד לערעורים (26/2017) בתלונה קודמת שהוגשה נגד העיתון, שניתנה מספר חודשים לפני הפרסומים נשוא התלונה שבפנינו, נקבע כבר כי העיתון עבר על הוראות תקנון האתיקה בצורה דומה כפי שעשה בפעם זו. מדובר בפרסומים שנעשו בטווח זמנים קצר מאד, דבר שיש בו כדי להחמיר את הנסיבות בשל המעשה החוזר על עצמו למרות ההחלטה, וכדי ללמד על המדיניות והכוונה העומדת מאחורי הפרסומים ואין מדובר בכשל מקרי. השנייה כי העובדה שהתלונה הוגשה לפי התקנון הקודם של המועצה אין לה משמעות מאחר וכל הסעיפים הרלבנטיים מופיעים בתקנון החדש.

נציג העיתון טוען כי לגבי כל הפרסומים כי קיימים שיקולי עריכה באופן הפרסומים כמו גם שיקולים מתודולוגיים בעריכת סקרים מכל סוג שהוא ובכלל זה סקרים מהסוג נשוא התלונה כאן. כסוציולוג וחוקר באוניברסיטה הוא מציין כי אמנם אינו מומחה בתחום (סקרים בעיתונות?) אך לא תמיד יש לדווח על הטיות מתודולוגיות הנערכות בסקרים. עוד הוא מוסיף כי כל הפרסומים הנ"ל לא מלמדים על כוונת זדון של העיתון ואינם משקפים אמירה מכוונת או מדיניות של העיתון.

טענות ספציפיות לגבי הפרסומים

הפרסום הראשון :

לדעת ב"כ המתלוננת פרסום "כתבת הסיגריות" לוקה בשני כשלים - הטעיה והדרה. ההטעיה מתבטאת בעיקר בכותרת והן בכתבה עצמה, נוכח העובדה שלא מצוין בה כי מדובר במדגם חלקי בלבד שאינו כולל את האוכלוסייה הערבית, וההדרה מתבטאת בכך כי בני הנוער הערביים במדינת ישראל הודרו ממנו ואינם נכללים בסקר.

העיתון בתגובתו הכתובה ציין כי מדובר בסקר חיצוני שנערך על ידי גוף חיצוני ולא ביזמת העיתון. בדיון הוסיף נציג העיתון ואמר כי מעבר לכך שמדובר בסקר חיצוני הוא אינו משקף את האמירה הנורמטיבית של העיתון.

הפרסום השני :

לגבי פרסום כתבת ההמנון טוען ב"כ המתלוננת כי מדובר בסקר שנערך על ידי העיתון עצמו, עובדה שצריכה להיזקף בחומרה יתרה כנגד העיתון, ואף בה אין כל אזכור בכותרת כי מדובר רק בבני נוער יהודים. גם כאן לדעת ב"כ המתלוננת בוצעה הדרה בכך שבני הנוער הערבים לא נכללו בסקר.

בתגובתו הכתובה טוען העיתון כי מדובר בסקר שנועד לבחון את רמת הידע הכללי במספר סוגיות בקרב כיתות י"א ו"ב בחינוך הממלכתי הממלכתי-דתי והחרדי. רוב השאלות עסקו בנושאים שעניינם ההיסטוריה הציונית והמורשת היהודית, והכללת תלמידי החינוך הערבי בו הייתה עלולה לגרום להטיה לא נכונה של התוצאות. עובדה זו מוסברת בגוף הכתבה. בדיון הוסיף נציג העיתון והסביר כי יש סקרים בהם נעשית הטיה מתודולוגית לגביה ניתן להתווכח אם היא נכונה או לא, כפי שאפשר לגבי כל הטיה מתודולוגית שנעשית בסקרים שונים, אך לא ניתן בשל כך לייחס לעיתון כוונה, במיוחד כאשר הדבר מצוין בגוף הכתבה.

הפרסום השלישי:

לגבי כתבת הבחירות העוסקת בבחירות המוניציפליות בירושלים טוען ב"כ המתלוננת כי גם כתבה זו לוקה בהטעיה ובהדרה, בכך שהסקר אינו כולל את ערביי מזרח ירושלים ובכך שאין כל ציון בכתבה כי מדובר רק בתושבים היהודים של ירושלים. לטענת ב"כ המתלוננת ההנחה כי ערביי מזרח העיר אינם משתפים פעולה עם סקרים כאלו הינה פסולה, גם אם קיים קושי ליישום הסקר, אין בכך כדי לפטור את עורכיו מהחובה העיתונאית לכלול בסקר גם את ערביי מזרח העיר ולא להדירם.

העיתון השיב כי מדובר בסקרים שנערכו לקראת מערכת הבחירות המוניציפליות, וכי בירושלים הסקר נערך רק בקרב תושביה היהודים של ירושלים בשל הניסיון המצטבר לפיו ערבי מזרח העיר ממעטים להשתתף בבחירות המקומיות, מעבר לכך שקיים קושי לדגום אוכלוסייה זו באופן מהימן. לדברי נציג העיתון בדיון, דברים אלו גם הוסברו בגוף הכתבה. יתרה מזו הוסיף נציג העיתון וטען כי לגבי סקרים של אוכלוסיות ערביות במזרח ירושלים יש אילוצים מתודולוגיים קשים בשל הענות נמוכה.

הפרסום הרביעי

לגבי כתבת התקיפות בסוריה טוען ב"כ המתלוננת כי גם כאן מדובר בסקר שנערך על ידי גורם חיצוני ושוב נכללה בו רק אוכלוסייה יהודית, ובשום מקום, לא בכותרת ולא בגוף הכתבה עצמה צוין כי מדובר רק באוכלוסייה יהודית.

גם כאן טוען נציג העיתון כי מדובר בסקר שנערך על ידי גוף חיצוני שאף לא הוזמן על ידי העיתון, וכי לא הייתה כל כוונה של העיתון להשמיט או להדיר אוכלוסייה מסוימת מהדיווח.

זיון:

בעניין הקודם שנדון על ידי בית הדין לאתיקה שאוזכר לעיל, עמדו בפני בית הדין שאלות זהות הנוגעות להטעיה והדרה על ידי גופי תקשורת. התלונה שם הוגשה נגד מספר גופי תקשורת וביניהם העיתון ישראל היום, אשר פרסם ארבע כתבות, בהן, כפי הנטען גם כאן, הייתה הדרה והטעיה של האוכלוסייה הערבית, וטענות ההגנה של העיתון אף הן היו די דומות לטענות המועלות כאן.

החלטת ביה"ד בערכאה ראשונה נדונה בערעור שהוגש ובית הדין נדרש לסוגיות העולות בדיון שבפנינו.

לעניין חובות העיתון בהקשר לפרסום סקרים והדרך הראויה לפרסמם קבע בית הדין את הדברים הבאים:

"במסגרת אתריותו של העיתון להגיש שירות מקצועי, ראוי שהעיתון ייתן לקוראיו נתונים אודות הסקר ויאפשר לקוראים להתרשם ממהימנותו. כך למשל ראוי שהעיתון יתאר את פרוצדורת הדגימה..... את טעות הדגימה וכיוצ"ב....." (שם סעיף 19 בעמ' 4).

הוסיף והרחיב בית הדין באמרו:

"ברי כי כאשר מפורסמות תוצאותיו של סקר, על העיתון לפרסם אותן באופן מדויק, כמתחייב מסעיף 4(א) לתקנון האתיקה, ועל הכותרת להיות מהימנה כפי שמורה סעיף 6 (ד) לתקנון. לאור זאת, פרסום סקר אשר נערך בקרב אוכלוסייה מסוימת, כאילו נערך בקרב כלל הציבור, מהווה הפרה של תקנון האתיקה. פרסום כותרת ממנה משתמע שסקר נערך בקרב כלל הציבור או כלל ה"ישראלים", בעוד שהסקר נערך רק בקרב אוכלוסייה מסוימת ואינו משקף את דעת כלל הציבור, מהווה גם הוא הפרה של תקנון האתיקה...." (שם סעיף 20 להחלטה בעמ' 4). (הדגשה שלנו).

מסכימים אנו עם העיקרון הגלום בדברים אלו של ביה"ד:

תקנון האתיקה הנוכחי של מועצת העיתונות קובע בסעיף 3 תחת הכותרת הראשית:

" נאמנות לאמת, בדיקת עובדות והגינות בדיווח "

כדלקמן:

"3. עיתונאים יקפידו, ככל שניתן בהתאם לנסיבות, על דיוק, אמינות ושלמות המידע, ובכלל זה במאמרי דעה, בניסוח כותרות, בהצגת נתונים כמותיים וכן בהצגה קולית או חזותית של מידע."

אנו רואים איפוא כי התקנון דורש מפורשות דיוק אמינות ושלמות המידע גם בניסוח הכותרת, היינו ש התייחסות מبدלת לכותרת, והדבר נובע כמובן בשל חשיבותן של כותרות בעיתונים. קוראי העיתון לעיתים אינם קוראים את כל הכתבות המופיעות בעיתון לגופן, ומסתפקים בקריאת הכותרת בלבד, או אף בקוראם כתבה אחרת או תוך כדי דפדוף בעיתון מופיעה מול עיניהם הכותרת, אף אם לא ביקשו לקרוא אותה. כותרות נתפסות על ידי הקוראים כמייצגות את תוכן ותמצית הכתבה, ועל כן יש בהן כדי לקבע מידע בנושא המתואר בכתבה בקרב קהל הקוראים. ממילא הכותרת צריכה לתת מידע שלם ולא

חלקי לקורא. גם אם יש שיקולי עריכה שונים כמו לתפוס את עין הקורא וכו', עדיין אין בכך כדי להצדיק מתן מידע חלקי. גם אם נאמר כי לא תמיד קיים צורך לפרט את אופן עריכת המדגם צורת הדגימה וכו' בתוך הכתבה, כפי שציין ביה"ד בהחלטתו, עדיין עובדת עריכת הסקר רק בקרב אוכלוסייה יהודית הינה עובדה מהותית אשר חייבת להיות מובאת לידיעת הקורא כבר בכותרת כדי למנוע הטעייה.

אם כך הדבר הרי כפי שקבע ביה"ד בהחלטה הנ"ל, פרסום סקר שנערך רק בקרב יהודים ואינו כולל את האוכלוסייה הערבית, מבלי שמיידעים את הקוראים על כך כבר בכותרת, מהווה הפרה של התקנון. מאחר והדרישה היא לדיוק ואמינות גם בכותרת, אין בעובדה שבשניים מהסקרים נשוא הדיון צוינה עובדה זו בגוף הכתבה. גם העובדה שהסקר נערך על ידי גוף חיצוני ואף לא הוזמן על ידי העיתון אין בה כדי להפחית מחובתו של העיתון לציין עובדה זו בכותרת. באותם מקרים שהיה מדובר בסקרים שנעשו על ידי גוף חיצוני לעיתון, לא נטענה כל טענה מפי העיתון שהוא הוטעה בקשר למיחות משתתפי הסקר, משמע העיתון ידע בעת פרסום הסקר כי הסקר נערך רק בקרב האוכלוסייה היהודית, ולמרות זאת בחר שלא לכלול מידע זה בכותרות.

בכתבת הסיגוריות הכותרת הינה כפי שצוין לעיל " 65% מבני הנוער: למרות החוק קל להשיג סיגוריות ", והנה אנו רואים שבפסקה הראשונה מצוינים הדברים הבאים: " רגע אחרי ששנת הלימודים נפתחה ולמרות האיסור למכור סיגוריות לבני נוער, מתפרסם סקר שממנו עולה תמונה מדאיגה רוב התלמידים שמעשנים קונים סיגוריות בפיצוציות בקרבת בית הספר..... " (ההדגשה בקו שלנו). היינו גם מי שהמשיך והתאמץ לקרוא את תחילת הכתבה מקבל תמונה זהה של התייחסות לכלל בני הנוער, וכך בהמשך נאמר ש" הסקר מבוסס על מדגם שכלל 424 משיבים מתוכם 326 בני נוער בגילאי 13 עד 17 ו- 98 בני 18 מכל הארץ... ". (ההדגשה בקו שלנו).

לא מצאנו כל מענה או הסבר מאת העיתון להעדר הבהרה כי מדובר בסקר שנערך רק בקרב בני נוער יהודים.

כך בכתבת ההמנון בכותרת בעמוד הראשי מצוין " רק 30% מבני הנוער..... " ואילו בכתבה עצמה המופיעה בעמ' 13 הכותרת הינה " רק 30 אחוזים מתלמידי התיכון.... " וכך מי שקורא רק את הכותרת סובר כי זו תמצית הכתבה או הסקר - שההתייחסות בסקר הינה לכלל בני הנוער או לכלל תלמידי התיכון. בגוף הכתבה אמנם ישנה הבהרה כי מדובר רק במגזר היהודי אך כפי שצוין לעיל, אין הדבר מרפא את הפגם המופיע בכותרת.

דברים דומים עולים מתוך הפרסום השלישי הדן בבחירות, אשר שוב בכותרת הן זו המופיעה בעמוד הראשי והן זו המופיעה בעמוד הפנימי בו מתפרסמת הכתבה, לא מצוין כי הסקר נערך רק בקרב האוכלוסייה היהודית. מבלי להיכנס כאן לדיון האם מוצדק לערוך סקר בנושאים אלו רק בקרב האוכלוסייה היהודית, וגם אם היינו מניחים כטענת המשיב כי קיים קושי אובייקטיבי לערוך סקר שכזה בקרב האוכלוסייה הערבית במזרח ירושלים (נציין כי לא הובאה בפנינו שום ראיה כי אכן הדבר כך), עדיין יש חובה להבהיר עובדה זו כבר בכותרת.

בפרסום הרביעי שוב הכותרת בעמוד הראשי כאמור לעיל הינה: " 77% בעד המשך התקיפות בסוריה " ובכותרת המשנה נכתבו הדברים הבאים: " הנתונים מטעם מכון ירושלים למחקרים אסטרטגיים, מגלים: רוב הציבור הישראלי סבור כי ישראל צריכה להמשיך לתקוף מטרות איראניות.... " (ההדגשה בקו שלנו), וכך בעמוד הפנימי בו מופיעה הכתבה שוב מופיעה הכותרת " 77% בעד שישראל תתקוף כוחות איראניים בסוריה " (ההדגשה בקו שלנו).

גם בגוף הכתבה מופיעים הביטויים הבאים : ..... "רוב של 77% מכלל אזרחי ישראל סבורים..."
"הציבור בישראל משוכנע ....." "רוב משמעותי מכלל משתתפי הסקר סבור....." .. "נתוני הסקר מצביעים בצורה גורפת על הלגיטימיות שמעניק הציבור הישראלי...".... (ההדגשות בקו שלנו), כל זאת מבלי שמובהר שמדובר בסקר שנערך רק בקרב האוכלוסייה היהודית. גם כאן לא ניתנו כל הסברים על ידי העיתון, מעבר לטענה שמדובר בסקר שנערך על ידי גוף חיצוני.

מכאן עולה כי בכל ארבע הכתבות נעשתה הפרה של סעיף 3 לתקנון האתיקה בהיותן מטעות בכך שאינן מציינות במפורש את אי השתתפות האוכלוסייה הערבית בסקרים הנ"ל.

מכאן לשאלת ההדרה.

ביה"ד בהחלטתו הנ"ל בערעור נדרש לשאלה, האם יש לאפשר עריכת סקרים בקרב אוכלוסייה יהודית בלבד והאם כללי האתיקה העיתונאית מחייבים לערוך סקרים בקרב כלל הציבור.

ביה"ד דן בשאלת פרשנותו של סעיף 14 לתקנון הישן שאסר להפלות או להדיר על בסיס גזע, מוצא, צבע עור, עדה, לאומיות דת, מין ועוד, ובמיוחד נדרש לשאלת משמעותה של המילה הדרה. בית הדין קבע שם כי אין לקבל את עמדת בית הדין קמא שקבע כי יכולים להיות מקרים בהם ניתן להדיר ציבור מסוים מסקר ומפרסום בעיתון, בשל מחשבה כי ניתן להניח מראש מה תהייה "דעתו" של ציבור זה בנושא כלשהו.

בהקשר זה נאמרו הדברים הבאים על ידי בית הדין **"ההנחה כי בעניינים מסוימים דעתו של ציבור מסוים ידועה מראש או ניתנת לניחוש, מהווה הכללה בלתי ראויה, אשר עלולה לתת דרור לסטריאוטיפים ולדעות קדומות..... קביעה זו הינה שגויה מיסודה והיא מבטאת נורמה עיתונאית מסוכנת . .... "** (שם בעמ' 4 סעיף 25).

עוד ציין בית הדין כי **"סעיף 14 מבטא בפירוט ובהרחבה את עקרון השוויון כפי שהוא בא לידי ביטוי במלוא עוזו במישור האתיקה העיתונאית"**.... (שם בסעיף 28). בית הדין החליט להשאיר בצריך עיון את השאלה האם ובאיזו מידה ניתן להבחין בין עיתונים המיועדים לכלל הציבור ובין עיתונים מגזריים בעלי תפוצה מצומצמת, שלגביהם ניתן אולי לאפשר עריכת סקרים בקרב ציבור מסוים. בכל מקרה בענייננו מדובר בעיתון שאינו עיתון מגזרי והוא מיועד לכלל הציבור כך שהשאלה אינה עולה כלל.

יחד עם זאת ציין בית הדין כי הדרה אינה יכולה להיבחן על פי מקרה פרטי או פרסום בודד אלא צריכה להיבחן על פי המכלול **" הדרה היא מעשה שיטתי היורד לשרשו של המבנה החברתי.... "** (שם בסעיף 29).

כל דברי בית הדין הנ"ל נאמרו כאמור בהתייחס לסעיף 14 לתקנון הישן, אך גם התקנון החדש בסעיף 14 שבו קובע את אותם איסורים מהותיים הנוגעים לאפליה גזענות ותיג, ואף הוא כולל את האיסור **"לא יזירו או יפלו על בסיס אפיונים אלו... (" אלו" נמנו בסעיף: גזע, מוצא, צבע עור, עדה, לאומיות, דת, מגדר וזהות מגדרית, עיסוק, העדפה מינית, מחלה או מוגבלות גופנית או נפשית, מקום מגורים, אמונה או השקפה פוליטית, ומעמד חברתי כלכלי ...)**.

בענייננו מדובר בארבעה סקרים שפורסמו בתקופה מאד מאד קצרה, ובכולם לא שותפה האוכלוסייה הערבית, כאשר לא ניתן כל הסבר מניח את הדעת לאי הכללתה. יתרה מזו כפי שהראינו לעיל נעשה בכתבות שימוש בביטויים ספציפיים המציגים את משתתפי הסקר כ"כלל אזרחי ישראל" או "הציבור הישראלי" או " 65% מבני הנוער" וכיוצ"ב. כך כפי שצוין לעיל לא הובאה בפנינו כל ראיה אודות

הקושי בקבלת תוצאות סקרים בקרב ערביי מזרח ירושלים (במקרה של "סקר הבחירות"). כך גם לא ניתן כל הסבר מדוע לא שותפה האוכלוסייה הערבית בסקרים האחרים. לגבי "סקר ההמנון" תשובת העיתון (בכתב) כי **"הכללת תלמידי החינוך הערבי בו הייתה עלולה לגרום להטיה ולהצגה לא נכונה של התוצאות"** הינה כללית במהותה ואין בה כל הסבר מדוע יכולה הייתה להיגרם הטיה. גם אם כטענת העיתון יש משמעות לאי הכללת התלמידים הערבים, אין בפי העיתון כל הסבר מדוע לא נעשה סקר כזה בנפרד בקרב תלמידים ערבים וגם בדיון עצמו לא הובא הסבר, גם כשמדובר בנושאים של היסטוריה ציונית והמורשת היהודית כאשר מטרת הסקר, לפי תשובת העיתון, הייתה לבחון את רמת הידע הכללי של תלמידים בכיתות י"א ו"ב בנושאים אלו. בגוף הכתבה העיתון מסביר העיתון שוב בכלליות כי **"הסקר לא כלל תלמידים ערבים, כדי למנוע הטיה של התוצאות"**, כאשר באמירה כזו, ללא שנלווה לה הסבר מתודולוגי בגוף הכתבה המצדיק את ההדרה, טמונה הנחה מוקדמת כי התלמידים הערבים בקיאים הרבה פחות בנושאים אלו מהתלמידים היהודים, בדיוק מאותן הנחות מוקדמות לגביהן קבע בית הדין שהן מהוות הכללה בלתי ראויה, אמירה שאין לנו אלא להצטרף אליה כאמור לעיל.

נוסיף ונאמר שאם זו הייתה מטרת הסקר, לבחון שאלות אלו רק בקרב בציבור היהודי, מדוע מצא העיתון לנכון להסתיר עובדה זו מהקורא בכותרת, ולהבהיר זאת רק באמצעות אמירה כללית בגוף הכתבה? הדברים מדברים בעד עצמם.

כאמור גם בשני הסקרים האחרים הודרה האוכלוסייה הערבית בלא שניתן כל הסבר לכך.

גם ההסבר בסקר הבחירות כי .... **"ערביי מזרח העיר לא מוכנים כלל לענות לשאלות הסוקרים, ולכן בירושלים תוצאות הסקר נוגעות לאוכלוסייה היהודית בלבד. בהנחה שממילא רק אחוז זעום מקרב התושבים הערבים בעיר ממששים את זכותם להצביע, ההערכה היא כי אי הכללת ערבים בסקר אינה מטה בצורה משמעותית את תוצאותיו"**, אינו יכול להתקבל, באשר שוב מדובר בהכללה בלתי ראויה מבלי שנעשה כל ניסיון לבצע סקר כזה, או לחילופין להביא בפנינו שמץ ראייה התומכת בגרסת המשיב.

ראוי לציין בסוף החלטתנו כי העיתון ציין בתגובתו כי לאחר הפרסומים הנ"ל העיתון חידד את נהליו בנושא, אך מעבר לאמירה זו, לא הובאה בפנינו כל ראייה לכך או רשימה של סקרים אחרים שנערכו ופורסמו לאחר מכן, בהם אין הטייה או הדרה.

פרסום והצגת סקר כלשהו שנערך רק בקרב האוכלוסייה כסקר שנערך בקרב כלל האוכלוסייה, אף אם הדבר נעשה רק בכותרת, כפי שני מקרים בפרסומים נשוא תלונה זו, מהווה הדרה, שהרי "כלל הציבור", או "כלל האזרחים בישראל" וכו' מוצג בצורה שגויה ואינו כולל חלק מכלל הציבור, וזאת מעבר לעצם אי הכללת האוכלוסייה הערבית בסקרים.

גם בית הדין קבע בעניין זה בהחלטתו **"פרסום סקר שנערך בקרב ציבור מסוים כאילו נערך בקרב כלל הציבור או מתן כותרת ממנה משתמע כך אף אם נאמר אחרת בגוף הכתבה) מהוים הדרה פר-סה. האמירה ממנה משתמע ש"הציבור" או ה"ישראלים" אינם כוללים מגזר מסוים מקבר אזרחי ישראל, היא מקוממת במיוחד, ומשכך היא עומדת בניגוד לסעיף 14 לתקנון האתיקה..."**

במקרה שבפנינו כל הפרסומים הנ"ל נעשו סמוך לאחר הרשעת העיתון על פי החלטת בית הדין הנ"ל, ונוכח האמירות הנוקבות שנאמרו בו, דבר שיש בו כדי ללמד כי העיתון לא הפנים את החלטת בית הדין ובחר להמשיך ולנקוט בדיוק באותה הטיה והדרה של האוכלוסייה הערבית. עובדה זו עומדת בסתירה

לטענת נציג העיתון בדיון כי אין מדובר במדיניות או באמירה נורמטיבית של העיתון. הכל נכון לאותה עת של פרסום הכתבות נשוא התלונה שבפנינו.

גם העובדה שבשני מקרים מדובר שבסקרים שלא הוזמנו או נערכו על ידי העיתון אין בה כדי לפטור את העיתון מחובותיו על פי התקנון. גם כאשר מדובר בסקרים תיצוניים חלה על העיתון חובה מכוח סעיף 5 לתקנון לבדוק נכונותה של ידיעה בזהירות הראויה, וכך החובה לפי סעיף 3 בתקנון להקפיד על אמינות ושלמות המידע.

לאור זאת אנו קובעים כי העיתון הפר את סעיפים 2 א., 3 ו-14 לתקנון.

באשר לעונש הראוי: ערים אנו לכך כי מדובר בעבירה חוזרת, וכי בפעם הקודמת בהחלטת בית הדין קמה שאומצה על ידי ערכאת הערעור, הוחלט על ענישה במדרג הנמוך ולהסתפק באזהרה ובפרסום פסק הדין.

אמנם כתבנו לעיל כי העובדה שהפרסומים כאן נעשו בסמוך לאחר ההחלטה קודמת מלמדת כי מדובר פהתנהלות לא ראויה ובדפוס חוזר שיש בו משום הטעייה והדרה, המהווים הפרה של התקנון. יחד עם זאת נציג העיתון הביא לידיעתנו כי מאז המקרים נשוא התלונה שבפנינו חידד העיתון את נהליו ואין הדבר משקף מדיניות של העיתון. עוד טען כי העובדה שהעיתון מעסיק כותבים ערבים ונותן להם יד חופשית בכתיבה והבעת דעה, אינה מתיישבת עם המושג הדרה באופן כולל, וגם אם ניתן לקבוע כי במקרים הספציפיים כאן היה משום הדרה, אין הדבר משקף את היחס הכללי לערביי ישראל, ויש להתייחס למכלול הפרסומים בעיתון.

דברים אלו של נציג העיתון שלא נסתרו על ידי נציג המתלוננת, מקובלים עלינו לצורך שקילת הענישה שלא לחומרה יתירה בשל העבירות החוזרות. הכתבות נשוא החלטתנו נכתבו עוד בשנת 2018, וחלפו כבר יותר משנתיים וחצי מאז פרסומן, ולא הובא לידיעתנו על מקרים דומים חוזרים שאירעו מאז, דבר שיש בו כדי לחזק את דברי נציג העיתון וללמד כי אולי שינה העיתון באמת את התנהגותו גם לגבי פרסום סקרים.

לפיכך אנו קובעים כי העיתון יקבל נזיפה ויפרסם את הדברים הבאים וזאת תוך 7 ימים מיום החלטתנו:

" בהחלטתו מיום 04.06.21 קבע בית הדין לאתיקה של מועצת העיתונות כי העיתון "ישראל היום" פרסם בשנת 2018 מספר כותרות וכתבות מטעות לגבי סקרים שונים שנערכו בקרב הציבור הישראלי, כאילו נערכו בקרב כלל הציבור, שעה שהסקרים נערכו רק בקרב האוכלוסייה היהודית בלבד. פרסום סקרים שאינם כוללים את הציבור הערבי בישראל מהווה הדרה והפרה של תקנון מועצת העיתונות "

ניתן היום 04.06.21

גב' אורה עריף כץ

עו"ד חנוך קינן
אב בית הדין

גבריאלה (דה-ליאו) לוי
שופטת (בדימ')